Stand van de Huismus in de Gooi- en Vechtstreek in 2007

Het gaat niet goed met de Huismus. Vooral in de grotere steden is de afname aanzienlijk. Reden voor SOVON en Vogelbescherming Nederland om deze vogel op de Rode Lijst te zetten. Toch is deze maatregel gebaseerd op verrassend weinig kwantitatief onderzoek van enige omvang. Reden voor de VWG om de Huismus tot 'Vogel van het jaar 2007' uit te roepen en tellingen te organiseren met het doel een beter inzicht te krijgen in de verspreiding van deze soort binnen het werkgebied van de VWG. Aan dit onderzoek werkten een groot aantal leden en niet-leden mee.

Guus van der Poel & Bianca Jansen

Omdat Huismussen hun leefgebied in de bebouwde omgeving hebben, zijn ze niet zo gemakkelijk te tellen. De gebruikelijke telmethoden hebben als nadeel dat ze, door de beperkte zichtlijnen, tot onderschatting van de aantallen leiden. We kozen daarom voor een werkwijze waarbij de vogels met voedsel naar een vaste plaats gelokt werden. Deelnemers strooiden daartoe een mengsel van zaden en granen, dat onder de naam 'Strooivoer' in de detailhandel te verkrijgen is. Gedurende veertien dagen achter elkaar gebeurde dit op een vast tijdstip en op een vaste plaats in de buurt van hun eigen woning. We gaven de raad het voer op de grond te strooien in de buurt van enig dekkinggevend struikgewas. Vanaf vijf minuten na het strooien telden deelnemers gedurende dertig minuten het aantal Huismussen dat op het strooigoed afkwam. Er waren twee telperioden: in het voorjaar vóór het begin van het broedseizoen (15 maart tot 1 april) en na afloop van het broedseizoen (15 augustus tot 30 september).
Deze werkwijze is juist voor Huismussen zo geschikt, omdat het koloniebroedende standvogels zijn met een beperkte actieradius. Bower (1999) heeft bij een kolonie Huismussen in Hamburg vastgesteld dat mussen hun kostje opscharrelen binnen een straal van slechts 70 meter rond de broedplaats. Mussen hebben bovendien snel door dat er ergens regelmatig wat te halen valt. Al binnen een week verzamelen ze zich iedere dag in het struikgewas, ruim voor het tijdstip van voeren. Het duurt dan meestal niet lang of de hele club strijkt neer op het voer en begint ijverig te pikken.

Deelnemers ontvingen een telformulier, een handleiding en een enquêteformulier. Op het telformulier konden zij aangeven op welke datum zij begonnen waren met tellen en op welk tijdstip er gevoerd werd. Geteld werden het maximale aantal mussen en het maximale aantal mannetjesmussen per dag. We vroegen ook in te vullen welke andere vogels -en hoeveel - in de teltijd gezien waren.
Op het enquêteformulier stonden vragen over de woonomgeving: welk type huis, de ouderdom van het huis, aantal en grootte van de eventuele tuinen en ook hoe lang men er al woonde. Er waren ook vragen over de geschatte ontwikkeling van de mussenstand rond de woning over de jaren heen, de frequentie van voeren tijdens elk seizoen en het kennisniveau van de deelnemer.
Niet alle verkregen resultaten zullen hier behandeld worden. We concentreren ons nu op de aantallen per gemeente, op de gevolgen van leeftijdsverschillen van de huizen en op de invloed van verschillen in voerfrequentie door het jaar heen.

Sommige deelnemers bleken zo dicht bij elkaar in de buurt te wonen, dat te verwachten was dat ze elkaar zouden beconcurreren bij het lokken van de mussen. Daarom zijn de afstanden tussen de telposten bepaald. Als telposten op minder dan 400 meter van elkaar lagen en de veertiendaagse telperiode en tevens de teltijd van 30 minuten samenvielen, met een marge van respectievelijk één dag en/of half uur, namen we het maximum aantal getelde mussen van deze telposten samen. Het betrof zes telpunten, die dus drie waarnemingen opleverden. Elf andere deelnemers vielen af vanwege het inleveren van onvolledig ingevulde tel- en/of enquêteformulieren. Er restten in het voorjaar daardoor 64 bruikbare tellingen. Twintig deelnemers hebben ook in het najaar mussen geteld.
De gegevens van de telformulieren werden ingevoerd in datasheets in Ms Office Excel 2007. Per telpunt werd het maximum aantal Huismussen en het maximum aantal mannetjes

Huismussen bepaald dat in de veertien telperioden van 30 minuten was waargenomen.

Resultaten

Tabel 1 toont per gemeente het aantal telposten, het aantal telposten waar geen enkele Huismus zich heeft laten zien en het gemiddelde van de maxima van de telpunten. Het is duidelijk dat er grote verschillen in musdichtheid tussen de verschillende gemeenten bestaan.

Plaatsnaam	Aantal telposten	Zonder mussen	Aantal mussen
Buiten het werkgebied VWG			
Almere	2	0	6.5
Diemen	3	1	1.0
Soest	2	0	4.0
Totaal	7	1 (14%)	3.4
Kleinere woonkernen			
Ankeveen	3	0	29.0
Blaricum	2	2	0.0
Eemnes	1	0	10.0
H'sumse Meent	2	0	11.5
Laren	5	1	7.4
Loosdrecht	1	1	0.0
Muiden	2	0	20.5
Nederh. den Berg	1	0	15.0
Weesp	10	0	17.2
Totaal	27	4 (15%)	14.3
Stedelijk gebied			
Bussum	9	4	4.0
Hilversum	8	4	0.8
Huizen	5	1	14.6
Naarden	8	4	4.0
Totaal	30	13 (43%)	4.9

Tabel 1: Voorjaar 2007. Aantal telposten zonder en met Huismussen per gemeente.

Omdat er in de meeste kleinere gemeenten begrijpelijkerwijs weinig tellers meededen, zijn de gegevens onder de noemer 'Kleinere woonkernen' bij elkaar genomen en vergeleken met de telposten in de grotere stedelijke agglomeraties van Naarden-Bussum, Hilversum en Huizen. Het aantal telposten in de kleinere woonkernen en in het stedelijke gebied is ongeveer even groot (27 *vs.* 30), zodat beide gebieden goed vergelijkbaar zijn. We zien dat in de kleinere woonkernen het aantal Huismussen gemiddeld bijna drie keer zo hoog is als in het stedelijke gebied (14.3 *vs.* 4.9), terwijl het aantal telposten zonder Huismussen bijna drie keer zo laag is (15% *vs.* 43%). Hoewel deze uitkomst niet verrassend is (zie de aanhef van dit artikel), zijn dit voor zover wij weten de eerste 'harde' gegevens op dit gebied, voor Nederland.

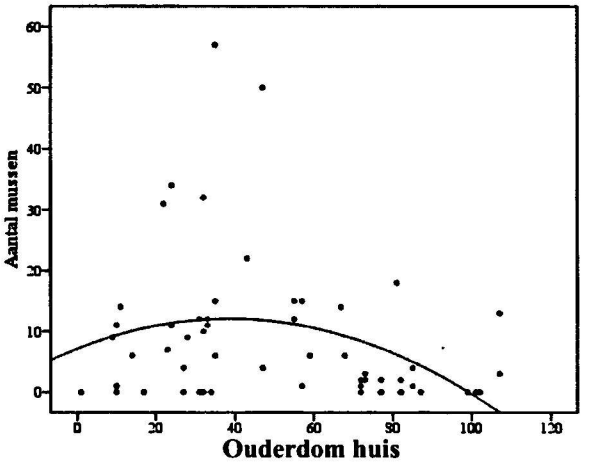

Figuur 1. De leeftijd van de woning en het aantal Huismussen

In ons vorige onderzoek in het voorjaar van 1998 (Van der Poel, 1998[b]) vonden we een negatief, lineair verband tussen het maximum aantal Huismussen en de leeftijd van het woonhuis bij de voerplek. Hoe ouder de woning, hoe minder mussen in de omgeving. In figuur 1 is deze trend ook wel zichtbaar, maar het verband is niet meer lineair. De trend buigt om naar een positief verband bij de allerjongste huizen, terwijl we wel een negatief verband zien bij huizen ouder dan 40 à 50 jaar. Zouden we nu er al iets van merken dat het mussen in de huidige nieuwbouwwoningen onmogelijk gemaakt wordt te nestelen door het verplicht aanbrengen van vogelschroot conform het bouwbesluit van 2003?

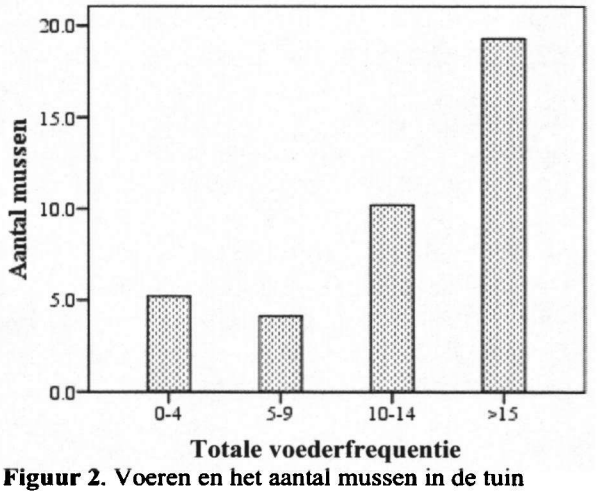

Figuur 2. Voeren en het aantal mussen in de tuin

Een van de vragen in de enquête was hoe vaak men de vogels voerde in zijn tuin. Voor elk seizoen (winter, lente, zomer en herfst) kon men de frequentie van het voeren aangeven op een schaal van 0 (=nooit) tot 5 (=dagelijks). In figuur 2 is de voerscore van de vier seizoenen bij elkaar opgeteld en ingedeeld in vier categorieën als aangegeven. Groter dan 15 wil zeggen dat men het hele jaar door (vrijwel) dagelijks voert, terwijl een score van 0-4 wil zeggen dat men het hele jaar door sporadisch of helemaal niet voert. De figuur laat zien dat naarmate men met grotere regelmaat voert, men meer mussen in zijn tuin zal aantreffen. Voeren helpt! Er is nog wel een kanttekening bij te maken. Het is mogelijk dat mensen in de twee laagste categorieën zich laten leiden door de afwezigheid van mussen in hun omgeving en daarom niet of weinig voeren. Echte vogelliefhebbers zullen echter ook in afwezigheid van mussen voeren, want er zijn gelukkig nog genoeg andere vogels die zich graag vertonen op welvoorziene voedertafels.

Huismussen Foto: G. v.d. Poel

Discussie

De resultaten van dit in 2007 uitgevoerde onderzoek stemmen in grote lijnen overeen met de resultaten van ons eerdere onderzoek van 1997/8 (van der Poel, 1998[a,b], zie ook www.xs4all.nl/~amvdpoel/index.htm). Uit beide studies blijkt dat rond oudere huizen weinig of geen mussen (meer) te vinden zijn en dat dit effect het sterkst is in het stedelijke gebied van Naarden-Bussum, Huizen en Hilversum.

Nieuw is dat in de kleinere woonkernen nog steeds bloeiende huismuspopulaties te vinden zijn. Wij hopen in een volgend nummer van De Korhaan daar dieper op in te gaan. Volstaat nu dat wij hebben gevonden dat op vrijwel elk door ons bezochte boerenerf in het landelijke gebied van onze Gooi- en Vechtstreek, Huismussen in behoorlijke aantallen aanwezig zijn (10 à 20 stuks). We maakten daarbij gebruik van de werkwijze die door de stadsecoloog van Amsterdam ontwikkeld is door te inventariseren op de fiets (Melchers 2007).

Dit brengt ons bij de vraag naar de oorzaken van dit merkwaardige verspreidingspatroon dat afgaande op de door SOVON en het CBS verzamelde gegevens vanaf de 80-er jaren is ontstaan. Konden wij in 1998 alleen nog maar speculeren over de oorzaken van deze lokale achteruitgang, nu ligt er het solide werk van Vincent (2006). Daaruit blijkt dat op plaatsen waar de Huismus achteruit gaat, dit hoofdzakelijk te wijten is aan onvoldoende aanwas van jonge mussen. Broedsels op die plaatsen mislukken zeer vaak door gebrek aan geschikt voedsel (bladluizen, insecten(larven), spinnen, enz.) voor de nestjongen, waardoor die of sterven in het nest of te zwak zijn om te overleven na het uitvliegen.

Natuurlijk mogen wij er niet zonder nader onderzoek van uitgaan dat de resultaten van dit Engelse onderzoek ook toepasbaar zijn op de Nederlandse situatie, maar het is niet onredelijk te veronderstellen dat de voedselsituatie voor nestjongen van de Huismus op het platteland en in de kleinere woonkernen een stuk gunstiger is dan in het stedelijke gebied.

Literatuur:

Bower, S. 1999. Fortpflanzungsaktivitat, Habitatnutzung und Populationsstruktur eines Schwarms von Haussperlingen (Passer d. domesticus) in Hamburger Stadtgebiet. Hamburger avifauna Beitr. 30: 90-129.

Melchers, M. 2007. Huismussen tellen in Groot-Amsterdam. Natura 104: 44-47.

Van der Poel 1998[a]. Hoe doet de huismus het in het Gooi en omstreken? De Korhaan 32, 9-10.

Van der Poel 1998[b]. Musarme gebieden in Gooi en Vechtstreek in onderzoek. De Korhaan 32, 69-71.

Vincent, K. 2006. Investigating the causes of the decline of the urban House Sparrow population in Britain. Thesis De Montfort University, Leicester.